

2022-09-25
YTTRANDE

Umeå Tingsrätt, Mark- och miljödomstolen
Box 138
901 04 Umeå
mmd.umea@dom.se

Mål nr M 1573–20

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till gruvverksamhet m.m vid Nunasvaara Södra, Kiruna kommun (verksamhetskod 13.10, 13.40 och 90,290-i)

Naturskyddsföreningen i Norrbotten (SNF vidare i texten) lämnar härmed sitt yttrande över Talga AB (sökanden) bemötanden med anledning av inkomna yttranden i Sverige efter kungörelse av ansökan.

SNF ställningstaganden följer den litterering bolaget har valt.

C.1 Ansökans omfattning och prövningen av ansökan

16. -20. Angående den samlade bedömningen

SNF framförda inställning är att bolagets ansökan för Nunasvaara Södra inte skall eller kan avgöras enskilt utan först tillsammans med kommande ansökan för resterande delar av grafitprojektet Vittangi nämligen de delar som ingår i projektet Niska (Nunasvaara Norra, Niska Södra och Niska Norra).

Talga hänvisar bl.a. till MÖD 2019:5 och anger att praxis skulle innebära att Projekt Niska inte kan beaktas bland kumulativa effekter vid prövningen av Nunasvaara Södra. Naturskyddsföreningen delar inte den bedömningen. I det refererade fallet handlade det om vindkraftverk och inte om gruvor. Att de senare medför betydligt allvarigare miljökonsekvenser är vindkraftverk torde vara oomtvistat. MÖD kom fram till att **planerade** vindkraftverk inte skulle beaktas vid prövningen av kumulativa effekter. Det kan inte jämföras med de **bearbetningskoncessioner** som bolaget nu har sökt för till Projekt Niska, nämligen för Nunasvaara Norra, Niska Södra och Niska Norra. Bearbetningskoncessionerna är betydligt mera ingripande och går, när det gäller kommande miljökonsekvenser, att bedöma på ett helt annat sätt än planer på ett vindkraftverk.

Rättsfallet är emellertid intressant när det gäller Mark -och miljödomstolens bedömning i målet. Domstolen skriver bl.a.: *"För att kunna göra en fullständig bedömning av vindkraftparkens påverkan i det regionala perspektivet anser mark-och miljödomstolen **att kumulativa effekter** av hur den tillkommande verksamheten tillsammans med andra pågående, eventuellt även tidigare verksamheter, samt framtida verksamheter kan komma att påverka människa och miljö i ett område **ska beaktas**. Vidare bör synergieffekter och samverkande faktorer vägas in. Att kumulativa effekter beaktas är av väsentlig betydelse för att kunna göra bedömning av vad som är det mest långsiktiga och hållbara alternativet för markanvändning i området."*

Även om MÖD inte fullt ut delade Mark-och miljödomstolens bedömning när det gällde en vindkraftpark anser föreningen att domstolens resonemang är högst relevant för prövningen av gruvverksamheten vid Nunasvaara Södra. I denna bör därför vägas in de kumulativa effekterna av vad gruvverksamheten i hela området, alltså även den i Projekt Niska, kommer att medföra.

2022-09-25
YTTRANDE

Bearbetningskoncessionerna för projekt Niska är visserligen inte ännu tillståndsgivna, men det framgår ju med övertydlighet genom t.ex. under nu två år genomförd provbrytning i Niska Södra att bolaget, så fort tillstånd ges, avser påbörja brytning även i dessa andra avsedda gruvor.

En förutsättning för att hela projektet skall bli riktigt ekonomiskt lönsamt torde ju vara att malmen i alla gruvorna bryts ut. Det går därför inte att bedöma miljökonsekvenserna utan att bolaget redovisar dessa för det samlade Vittangi grafitprojekt

Det är givetvis av stor betydelse att de samlade och kumulativa effekterna av gruvverksamheten i området kan beaktas redan nu. Om de som bolaget menar ska kunna beaktas först senare, innebär det att helhetsperspektivet går förlorat, med konsekvenser för miljön som senare inte går att reparera. Det kan knappast vara vad lagstiftaren tänkt sig, när det gäller miljöprövning och hänsynstagande till kumulativa effekter.

Ansökan bör som SNF tidigare anfört avvisas och bolaget bör uppmanas att återkomma med en samlad ansökan för hela Vittangi gruvprojekt. Föreningen vidhåller i alla delar vad föreningen tidigare anfört i målet.

24. Angående frågor om underjordsbrytning och gruvverksamhet under hela året – i SNF yttrande under Teknisk beskrivning

Bolaget anför att: ”*Underjordsbrytning eller helårsbrytning omfattas inte av ansökan. Eftersom dessa delar faller utanför prövningsramen har miljökonsekvenserna av dessa förutsättningar följaktligen inte heller inkluderats i miljökonsekvensbeskrivningen för verksamheten.*” SNF menar som följd av ovan redovisad inställning att förutsättningarna för miljöbedömningarna helt förändras, när verksamheterna kommer att ändras på ett avgörande sätt. Det blir särskilt tydligt vad gäller rennäringsen. Det är väl uppenbart att när brytning även sker i Niska Norra, så kommer gruvbrytning inte att vara begränsad till månaderna april-september utan pågå året runt, vilket bl.a. innebär transporter året runt från gruvområdet i norr till industriområdet.

Ansökan försöker ge en tillrättalagd/skönmålad bild för rennäringsen, där det i princip skulle vara ”fritt fram” för rennäringsen i området under vintermånaderna. Så blir det ju inte i själva verket.

Vem har vidare hört talas om gruvverksamhet som pågår ½-årsvis? SNF kan inte återfinna några sådan exempel, ty då torde det vara omöjligt att få lönsamhet.

C.2 Klimatomställningen

28. Ökning av fossila utsläpp

Bolaget delar inte SNF uppfattning att verksamheten skulle leda till ökade utsläpp av växthusgaser. Inställningen är helt obegriplig.

Det måste ju framstå klart för var och en att, om det i ett område utan industriverksamhet plötsligt tillkommer massor med fordonstransporter, etablering av industriverksamhet med grävning, borrar och byggverksamhet samt sprängning och allt övrigt som följer av gruvetablering och drift, det helt enkelt måste bli tillkommande utsläpp av växthusgaser.

Bolaget skriver: ”En bedömning av verksamhetens förutsedda utsläpp till luft och påverkan på klimatet har utförts. Utsläppen från verksamheten beräknas bli små och bedöms inte att bidra till att någon miljö kvalitetsnorm överskrids.

2022-09-25
YTTRANDE

Källor till utsläpp till luft inom den planerade gruvverksamheten är framför allt förbränning av bränsle i arbetsmaskiner som tipptruckar, grävmaskiner, borrhjull och primärkross men även användningen av sprängämnen. Utsläpp från transporten av produkten från gruvan till den planerade förädlingsverksamheten i Luleå är också en källa.

I Nunasvaara området finns i dagsläget ingen verksamhet som bidrar till föroreningshalten.

Bolagets egen beskrivning är enkelt översatt att det självklart blir ökade utsläpp av växthusgaser.

Bolaget anger vidare: *”Utsläppen till luft sker diffust och är svåra att mäta. Utsläpp till luft från planerade verksamhet består primärt av avgasutsläpp från dieseldrivna fordon på området (främst NOx, CO2 och partiklar) och gasutsläpp från sprängning (främst CO2 och N2 med mindre mängder CO, H2S och NOx).*

Beräkningar av fossila CO2-utsläpp från planerade projektaktiviteter har baserats på de uppskattade mängder diesel och sprängämnen som krävs under driften.

Beräkningarna har inte tagit hänsyn till användning av förnyelsebara bränslen, och de representerar därför värsta tänkbara fall för utvärdering.”

Redovisade fordonsrörelser: Interna transportrörelser 9/dygn okt-mars, 97/dygn apr-sept. Externa transportrörelser 78/dygn okt-mars, 142/dygn apr-sept.

Detta är då det bedömda mönstret när Nunasvaara Södra skall vara i drift, Vän av ordningen vill då igen gärna få klarlagt hur det ser ut när alla gruvorna i Vittangi grafitprojekt är i drift.

Tabell 38 i MKB redovisning av utsläpp går inte att kontrollräkna, då vissa grundvärden saknas. Att de redovisade fordonsrörelserna jämte sprängningar endast skulle resultera i 311,5 kg utsläpp av CO₂e (bör det väl vara och inte CO?) måste starkt ifrågasättas.

Bolagets sammanfattar under rubriken Klimat och utsläpp till luft: *”Talgas utsläpp av växthusgaser innebär en marginell ökning av utsläppen lokalt. I ett globalt perspektiv kan verksamheten bidra till en minskning av klimatpåverkan och luftutsläpp genom att produktionen ersätter verksamheter med större påverkan samt att produkten används till batterier i elbilar.”*

Det finns i underlaget ingen som helst redovisning när denna växthusgasökning i Vittangi grafitprojekt eller ens Nunasvaara Södra åter kan vara klimatneutral.

Forskningen i dagsläget är kristallklar – utsläppen måste minska, vilket innebär att den då inte får öka. **Klimatbelastningen kommer att öka ytterligare när de samlade konsekvenserna för hela Vittangi graffitiprojekt granskas, och när denna klimatbelastning blir neutral eller positivt gynnsam för klimatet finns det ingen som helst redovisning av bara till intet förpliktigande svävande svar.**

C. 3.3. Utsläpp till luft och transporter

44. Erfarenheter från tidigare brytning m. m.

Svar på ställda frågor har givits.

Bolaget har däremot inte i MKB med bilagor redovisat någon utredning, som skulle kunna svara på frågan avseende spridning i mossor och lavar av miljöfarliga ämnen runt gruvområdet och på längre avstånd som följd av damning och sprängning, se ”Rapport C636-Metaller och kväve i mossa 2020, Boliden-Aitik”

Av rapporten framgår att på avstånd upp till 70 km från Aitik har förhöjda nivåer av miljöfarliga ämnen kunnat identifieras.

C.4.1 Dammsäkerhet

107. Behov för hela Vittangi grafitprojekt

Bolaget menar att något skäl för redovisning inte föreligger.

SNF menar tvärtemot och enligt tidigare argument om att det är hela Vittangi grafit projekt som måste granskas, varför frågan är helt relevant

Frågan är alltså obesvarad huruvida en icke nu redovisad justering av sand-gråbergsmagasinet ändå måste ske när samtliga gruvor i drift.

C.6 Tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken (Natura 2000-tillstånd)

120 Ansökan för den samlade verksamheten inom det totala gruvområdet för Vittangi grafitprojekt

SNF vidhåller tidigare ståndpunkt.

C.7.4 Inventeringar m.m.

149. Kritik mot bolagets naturvärdesinventering och artskyddsutredning

Kritiken skedde, som har redovisats, till följd av att i området boende människor menade att de av bolaget redovisade inventeringarna inte var rättvisande. En "second opinion" inhämtades därför.

Av bolagets bemötande i bilaga 3 framgår den samlade slutsatsen vara att: *"Pelagia vidhåller att underlaget utgör ett fullgott underlag vid miljöprövningen. Det som talar för att Pelagias naturvärdesbedömningar utgör ett fullgott underlag är att Pelagia har inventerat området på arter och biotoper vid ett flertal tillfällen. Utifrån Amalinas påpekande kan Pelagia inte se att det på någon punkt skulle kunna ske en omvärdering av naturvärden inom inventeringsområdet, utom möjligen marginella justeringar."*

SNF har tagit del av ytterligare inventeringar som har skett och låter Amalina åter komma till tals i bilaga 1. .1

Kritiken kvarstår vad avser att inte det hela samlade avsedda verksamhetsområdet har inventerats.

D. Villkorsförslag

D.1 Slutliga villkor *Samråd med samebyar*

SNF kan inte underlåta att uttrycka förvåning över att bolaget här över huvud taget kan redovisa förslag, innan ens samebyarna har inkommit med allt underlag.

Det framstår som maktmissbruk.

Av redovisningar som samebyarna framförda vid av MMD organiserad SYN den 20. september i området borde ingen kunnat undgå att uppfatta den oro rennäringens företrädare känner inför den eventuella gruvetableringen. Det gavs inga uttryck för att bolaget och samebyarna hade nått någon form för samsyn eller att samtycke hade lämnats enligt principen FPIC.

SNF anser att förhållandet både är besvärande och oroande.

Samlad slutsats och yrkande

Det har av bolagets bemötande inte framkommit en enda punkt, som får SNF att ändra tidigare ställningstagande.

Det är helt klarlagt genom bolagets agerande att den samlade och avsedda verksamheten är tydligt utpekad för och i det önskade gruvområdet utöver Nunasvaara Södra, varför miljökonsekvenserna skall bedömas i ett sammanhang för det som av bolaget kallar Vittangi grafitprojekt.

2022-09-25
YTTRANDE

Bolagets behov av framgång med ett beviljat miljötillstånd måste värderas mot att de samlade konsekvenserna av miljöpåverkan på hela området mellan Vittangi och Torne älvar granskas.

Naturskyddsföreningen hävdar därför fortsatt att ansökan skall avvisas och bolaget uppmanas återkomma med en samlad ansökan för hela Vittangi grafitprojekt.

Bilaga 1; Yttrande över bemötande gällande "second opinion" ./1

Björn Lundquist
Vice ordförande Naturskyddsföreningen i Norrbotten